

Hem Kitap Hem Film: Ted Chiang'dan “The Story of Your Life” ya da “Arrival-Geliş”

Bülent Kılıç

1967 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde Çinli bir göçmen ailenin çocuğu olarak doğan Ted Chiang bilim kurgu üzerine yazdığı öykülerle Nebula (2000) ve Hugo (1999) ödülleri de dahil olmak üzere çok sayıda ödül aldı. “Hayatının Öyküleri ve Diğerleri” olarak kitaplaştırdığı ve on kısa öyküden oluşan bilim kurgu kitabından “The Story of Your Life” (Hayatının Öyküsü) isimli öyküsü 2016 yılında yönetmen Denis Villeneuve tarafından “Arrival” ismiyle (Geliş) uyarlanarak sinemaya aktarıldı ve 8 dalda Oscar'a aday oldu. Chiang'ın öykü kitabı Monokl yayınları tarafından 2017 yılında Türkçe olarak da yayınlandı.

Ted Chiang öykülerinde bilim kurgunun temelini oluşturan sayısal-sözel bilimler arasındaki denge kadar kadın ve erkek ilişkilerine de aynı dikkatle yaklaşıyor. Özellikle “Hayatının Öyküsü” isimli eseri bunun zirve yaptığı bir öykü. Ben önce filmi seyreden ve daha sonra öyküyü okuyan bir kişi olarak bunu filmden sonra ancak kitabı okuduğumda anladığımı itiraf etmeliyim. Bu anlamda bir kez daha hem film hem kitap olan eserlerde filmden sonra kitabı mutlaka okumak gerektiğini bir kere daha anlamış oldum.

Öykünün ana kahramanı olan dil ve iletişim bilimleri üzerine uzman Dr. Louise Banks sosyal bilimleri temsil ediyor (filmde Amy Adams tarafından canlandırılıyor). Dr. Banks tüm film boyunca sakinlik ve duygusallığı ile bir uzaylı filminin geriliminden bizleri uzaklaştırıyor ve rahatlatıyor (kimbilir belki de herşeyi bildiği içindir). Tatlı bir çekişme yaşayacağı fizik bilimci Dr. Gary Donnelly ise (filmde Jeremy Renner tarafından canlandırılıyor) filmin pozitif bilim temsilcisi ancak tüm pozitif bilimciler gibi iletişim ve sosyal bilimleri başlangıçta küçümsüyor. Sonunda ise pes edip dil konusunda ne kadar başarısız olduğunu itiraf ediyor. Ancak bir ışığın suda kırılırken izlediği yol örneğinden çıkarak tartıştıkları Fermat'ın bir fizik ilkesi olan “Asgari Zaman İlkesi” (*bir ışık ışını herhangi iki nokta arasında ilerlerken, izlediği yol en az zamanı gerektiren yoldur*) örneğinde olduğu gibi aslında fizik ve sosyal bilimler tüm öykü boyunca bir arada ve birbirini bütünleyerek daha doğru sonuçlara ulaşmamızı sağlıyor. Fermat'ın fizik ilkesi aynı zamanda “zaman” kavramını ve ve bir ışık yola çıkmadan önce varacağı noktayı nasıl biliyor gibi sorularıyla “kuantum” fiziğini de tartışmamızı sağlıyor. Doğal olarak “zaman” ve “dil” bu öykünün

en temel aktörleri. Dilin sadece dünya dışı varlıklarla değil kendi aramızda da iletişimin en temel araçlarından birisi olduğunu öyküde/filmde bir kez daha anlıyoruz. Zaman konusu ise filmin sonunda anlayacağımız hoş bir sürpriz.

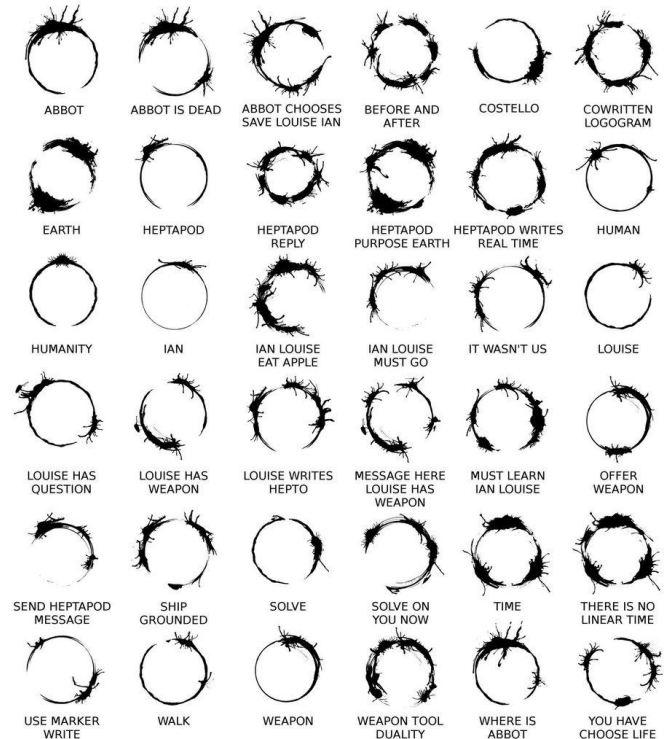
Film klasik bir uzaylı filmi gibi başlıyor. Günün birinde ansızın ABD’de 9, tüm dünyada 112 tane uzaylı gemisi belirir. Filmin afişinde de görülen bu uzay gemisi dikey bir ekmeğin somununa benzemektedir (aslında öyküde bu yapılar birer ışık oyunu ve ayna olarak tanımlanmaktadır). Uzaylılar ise (insanlar bunlara heptapot adını verirler) vücutlarının üst kısmında

7 adet göz bulunan ve gri deri dokuları kadife fitiller gibi helezonlar ve ilmeklerden oluşan canlılardır. Ancak uzaylılar bizim gibi konuşmamaktadır. Vücutlarının üst kısmındaki büzüşük bir delikten kanat çırpması tarzında titreşimler çıkarmaktadırlar. Yazıları ise yuvarlak şekillerden oluşan, iki boyutlu olmayan ve adeta püskürtme bir mürekkeple bir anda ve tamamı aynı anda yazılan semasiyografik logogramlar şeklindedir.

Bu bilim kurgu filminin en büyük özelliği ise bildiğimiz klasik bir uzaylı aksiyon filmine dönüşmemesi. Öykü (film) dil ve iletişim kazaları üzerine gidiş gelişleri olan ilginç ve zevkli bir bilinmeyene doğru bizi sürüklüyor. Bir yandan dilini hiç bilmediğimiz varlıklarla nasıl iletişim kurabileceğimizi görürken bir yandan da insanın bitip tükenmek bilmeyen hırslarının ve vahşi yanının bir kez daha tanığı oluyoruz. Arka planda askerler, istihbarat servisleri ve politikaçılar sürekli başka planların peşindedir.

HEPTAPOD LOGOGRAMS WITH TRANSLATION

(source : <http://bit.ly/2114vjQ>)

COMPILED BY EMMA HOLLEN (@EMMA_HOLLEN)

Ancak öykünün en ilginç yanı kadın kahramanımızın aslında zamanda bir yolculuk yapıyor olması. Bu zaman yolculuğu öyküde geri gidişler ve ileri sıçramalarla hemen anlaşılabilirken, filmde bu durumu ancak son sahnelerde anlıyoruz. Tabii son sahnenin getirdiği sürpriz de henüz kitabı okumayanlar için oldukça ilginç bir sürpriz oluyor. Bu arada filmin, öykünün tıpkısını içermediğini, filme uyarlandığını ve bazı sahnelerin öyküde olmadığını söylemem lazım.

Ted Chiang kadın kahramanımızın zaman yolculuğunu öyküde şu sözlerle anlatmaktadır: *“Geçmişte ve gelecekte gerçekleşen her olayın kaydını tutan bir tarihçi, “Çağlar Kitabı”nın önünde duran bir kadın düşünün. ... Kadın elinde bir büyütle insan cildi inceliğindeki sayfaları çevirmeye başlıyor; ta ki hayatının öyküsünü bulana kadar...”*

SoSa'nın amacına da uygun bir biçimde sosyal bilimlerin önemini ortaya koyan Chiang'ın bu ilginç bilim kurgu eserini okumayı ve ardından da Villeneuve'nün olağanüstü filmini seyretmeyi herkese öneriyorum. Film ve edebiyat alanında birbirini bu kadar iyi tamamlayan ve sosyal bilimlerin de önemini ortaya koyan böyle güzel örnekler bulmak ne yazık ki her zaman mümkün olmuyor. Okurlarımıza kaçırmamalarını tavsiye ediyorum.